

Erfaringer fra stedlig tilsyn

Fagdirektør Brynhild Braut og seniorrådgiver Bente Karlsson
Undersøkelsesenheten, Statens helsetilsyn

Erfaringskonferansen om varselordningen (spesialisthelsetjenestelovens
§ 3-3a) for somatisk spesialisthelsetjeneste

Gardermoen 4. desember 2014

Når beslutter Undersøkelsesenheten å gjennomføre stedlig tilsyn?

- *”når det er nødvendig for at tilsynssaken skal bli tilstrekkelig opplyst”*
- *når tilsynet kan bidra til raskere identifisering av uforsvarlige forhold*

Dvs. når det

- er mistanke om svikt/uforsvarlige forhold
- er uklart hva som har skjedd
- er mange involverte/på tvers av enheter/sykehus/nivåer
- er risiko for at lignende hendelser kan ramme andre pasienter
- gjelder en ”sårbar” pasient/pasientgruppe
- mangler opplysninger om at virksomheten selv følger opp hendelsen

Hva skjer hos Undersøkelsesenheten før vi kommer på tilsyn?

- Innhenter informasjon om hendelsen og virksomheten
- Setter sammen et tilsynsteam med nødvendig kompetanse
- Har møte med Fylkesmannen for å få kunnskap om virksomheten
- Utarbeider en tidslinje, identifiserer områder der det er behov for mer opplysninger
  - Utmeisler foreløpige vurderingstemaer
  - Lager intervjuguide
- Innhenter fagkunnskap for å beskrive god praksis
- Planlegger tilsynsbesøket i samarbeid med foretaket
- Planlegger og evt gjennomfører samtale med pasient/pårørende

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Generelt:

- Økende grad av forståelse og samarbeid om vårt oppdrag
  - Varierende grad av tilrettelegging for involvert helsepersonell
- Fortsatt et forbedringspotensial når det gjelder informasjon til og ivaretagelse av pasient/pårørende
- Passivisering av virksomheten når tilsynet kommer?
  - Tilsynets mandat er å avdekke uforsvarlige forhold og reagere når det er nødvendig, men

Det er bedre at dere selv avdekker svikten enn at vi må gjøre det!

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Involvert helsepersonell

- Er oftest sterkt berørt av hendelsen
- Klandrer seg selv
- Har skyldfølelse
- Er engstelige
- Lurer på: Hva *vil* tilsynet egentlig?

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Involvert helsepersonell

- Er oftest sterkt berørt av hendelsen
- Klandrer seg selv
- Har skyldfølelse
- Er engstelige
- Lurer på: Hva *vil* tilsynet egentlig?
- Lettere å snakke med mennesker enn å skrive

men de aller fleste er

***Helt åpne om sin
rolle i hendelsen!***

De fleste er sine egne strengeste dommere – strengere enn tilsynet!

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Når "fasiten" er klar, gir de fleste uttrykk for at

- de kunne gjort...
- de burde gjort...
- de tenkte ikke på...
- de burde ha forstått...
- .....

- men de gjorde det ikke, og de vil fortelle det

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Når "fasiten" er klar, gir de fleste uttrykk for at

- de kunne gjort...
- de burde gjort...
- de tenkte ikke på...
- de burde ha forstått...
- .....

Tilsynet er interessert i:

Hva tenkte og gjorde du **der og da** - med den informasjonen og de ressursene du hadde da – ikke i etterpåklokskapens lys

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Når "fasiten" er klar, gir de fleste uttrykk for at

- de kunne gjort...
- de burde gjort...
- de tenkt å gjøre på...
- de burde ha forstått...
- .....

*skylder vi
pasientene
våre!*

→ **LÆRING!!!**

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

De nærmeste lederne:

- Er berørt i varierende grad
- Er ikke alltid like åpne

Misforstått "beskyttelse" av medarbeidere???

Det er bedre at dere selv avdekker svikten enn at vi må gjøre det!

- Varierende grad av ivaretagelse av involverte
"Naming, blaming & shaming" er sjelden, men forekommer

Våre erfaringer fra stedlig tilsyn

Topplederne:

Variierende

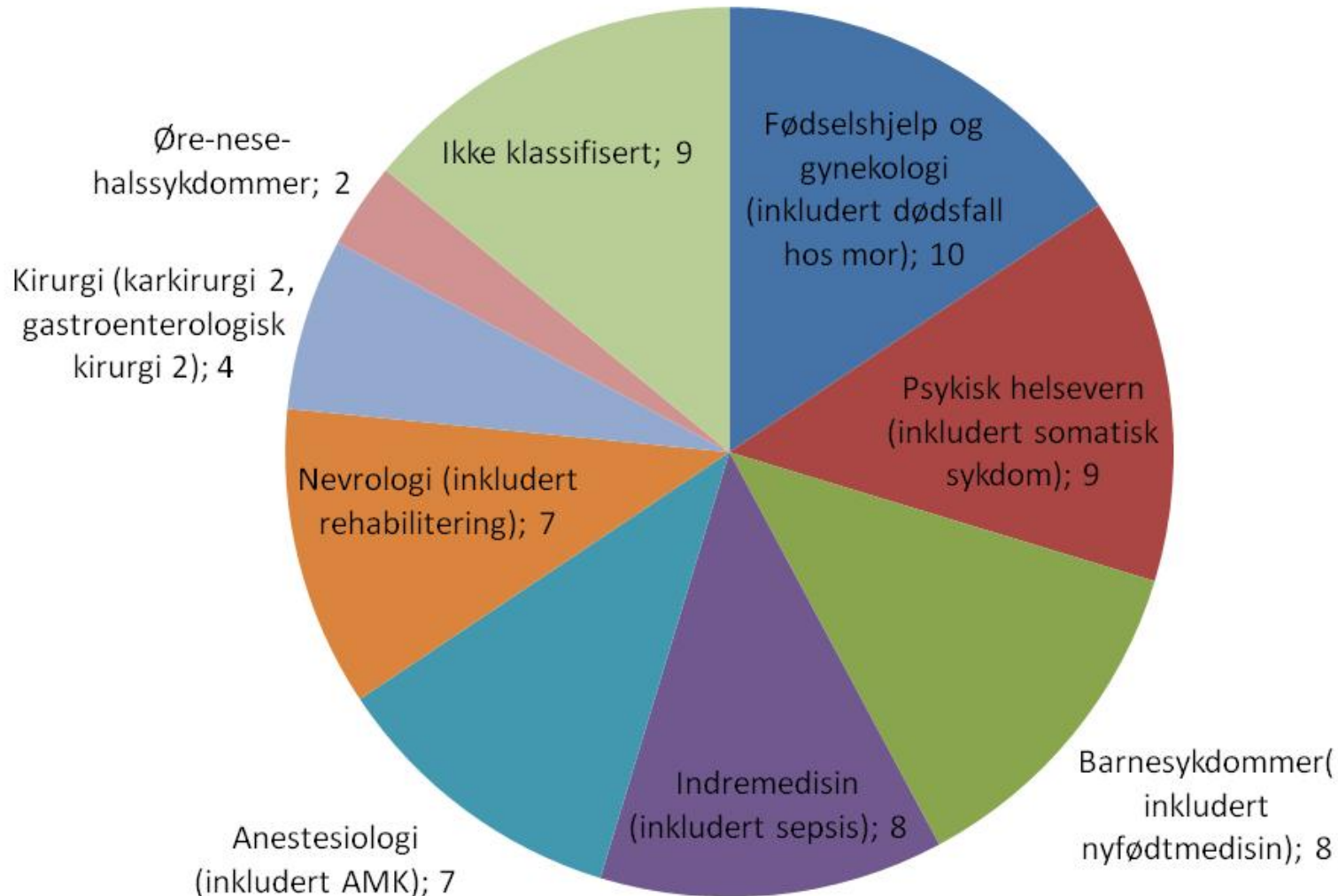
- grad av interesse??
- oppfølging av hendelsen
- oppfølging av involverte
- forståelse for at kvalitetsforbedring må skje i virksomheten

Undersøkelsesenhetsens bidrag er å understøtte dette

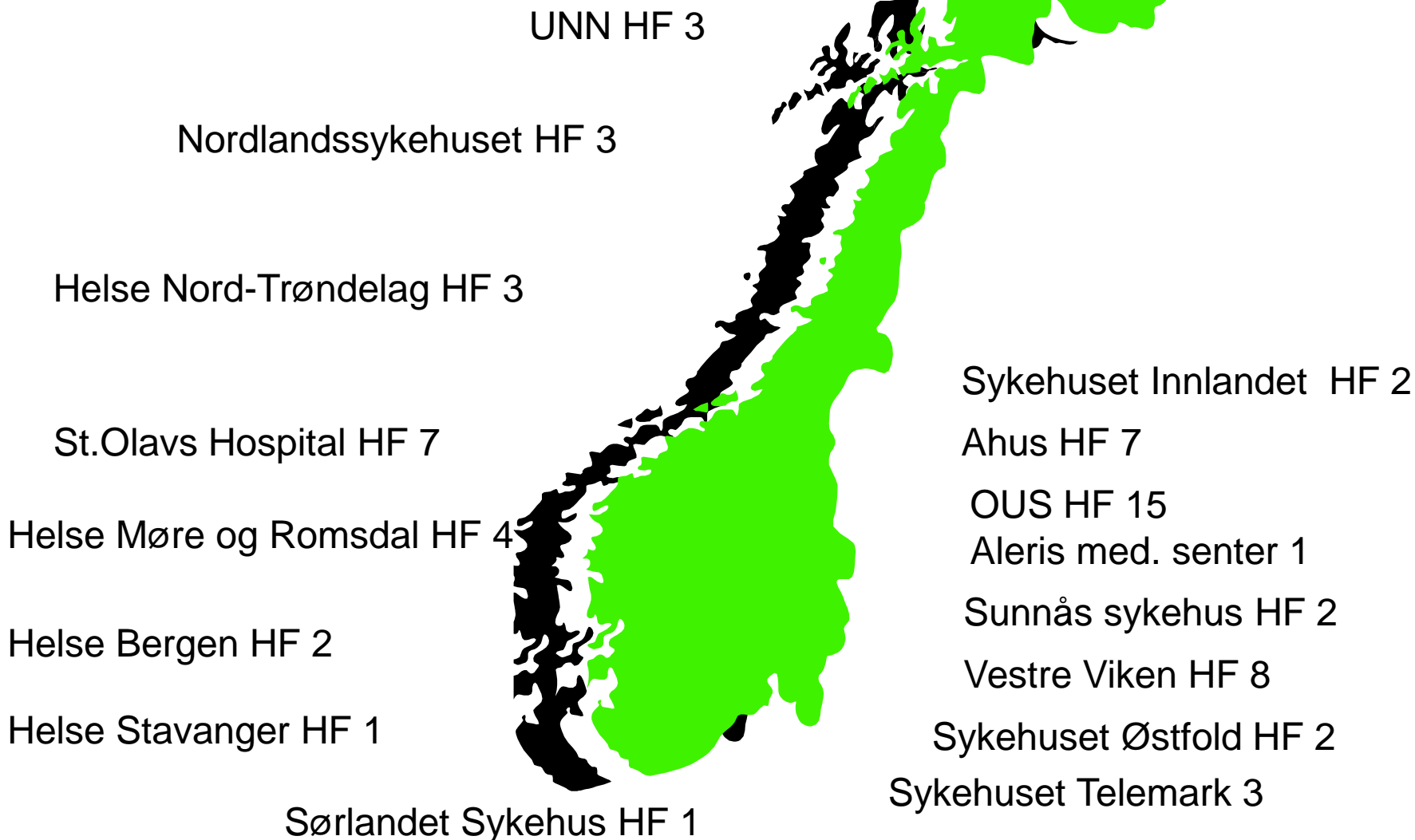
Hva skjer hos Undersøkelsesenheten etter tilsynsbesøket?

- Beskrive de relevante organisatoriske forholdene og pasientbehandlingen
- Analysere opplysningene systematisk for å avdekke utløsende og eventuelle bakenforliggende årsaker
  - Foreløpig rapport til uttalelse både til virksomhet og pårørende
- Vurdere om pasienten fikk forsvarlig helsehjelp, og i lys av saken vurdere om virksomhetene er forsvarlig organisert
- Vurdere både virksomhetsperspektivet og individperspektivet
- Konkludere om det foreligger lovbrudd
  - Endelig rapport- tilbud om møte

Hvilke fagområder har vi gjort stedlig tilsyn innenfor?

Hvor har vi vært på stedlig tilsyn?

Hva har vi funnet ved de stedlige tilsynene vi har gjennomført i 2014?

- Organisatorisk svikt/risiko for at lignende kan ramme andre pasienter innenfor følgende områder:
  - *Kommunikasjon, informasjon, dokumentasjon og samhandling*
  - *Opplæring og kompetanse*
  - *Organisasjon, risikostyring og ledelse.*
  - *Teknikk og utstyr*
  - *Prosedyrer, rutiner og retningslinjer; prosess, godkjenning og implementering*

Eksempler på områder der vi har avdekket svikt

- Mangelfull samhandling ved utarbeiding/godkjenning av prosedyrer som involverer flere enheter
- Forsinket overflytting og dårlig kommunikasjon mellom sykehus
- Mangelfulle rutiner for samhandling ved oppfølging av alvorlig syke pasienter innenfor og mellom sykehus
- Mangelfull opplæring i og samhandling ved resuscitering
- Forsinket behandling ved sepsis, mangelfull overvåkning av ustabile pasienter
- Mangelfull postoperativ overvåkning inkludert dårlig kommunikasjon mellom sykepleiere og anestesileger

Flere eksempler på svikt

- Manglende implementering/etterlevelse av retningslinjer
- Svikt i samhandling mellom jordmødre og gynekologer ved risikofødsler
- Mangelfulle rutiner for og kompetanse i fosterovervåkning og ristimulering
- Uklare retningslinjer for tilkalling av barnelege/anestesilege ved uventet dårlig nyfødt
- Svikt i behandling av psykiatriske pasienter med somatisk sykdom både i psykiatrisk avdeling og somatisk avdeling
- **Se for øvrig www.helsetilsynet.no**

Våre utfordringer

- Saksbehandlingstid!!!!
- Kompetanse:
  - Helsefaglig: Ikke alle spesialiteter representert, men svikten vi avdekker gjelder ofte generelle forhold som samhandling, kommunikasjon, ledelse, opplæring etc.
  - Granskningsmetodikk og sikkerhetsteori inkludert hendelses- og årsaksanalyse (*men det er HF'enes hovedansvar!!*)
- Opprettholde fokus: System mer enn enkeltpersoner
- Oppfølging av avgjørelser for å få til reell endring
  - unngå "skinntiltak og skuebrød"

Effekt av forbedringstiltak (National Center for Patient Safety, USA)

Svært effektivt	Effektivt	Mindre effektivt
Massivt engasjement og fokus på pasientsikkerhetskultur og –arbeid fra ledelsen	Forbedret kommunikasjon og dokumentasjon	Dobbelkontroll
Endringer i fysisk utforming	Redusert arbeidsbelastning	Visuelle eller andre varselsignaler
Brukertestning av nye produkter før innkjøp	Reduksjon/eliminering av forstyrrelser	Nye retningslinjer, protokoller
Tekniske barrierer som umuliggjør feilbruk	Hukommelsesstøtte, eks sjekklister	Undervisning/ utdanning
Forenkling av prosessen og reduksjon av antall trinn i prosessen	Reduksjon av produkter/ preparater med likt navn/utseende	Flere studier/analyser
Standardisering av utstyr/ produkter, prosesser og rutiner	Praktiske øvelser	
	”Motlesning” av muntlige ordinasjoner	
	Reserveløsninger for viktige funksjoner	
	Brukervennlig IT-støtte	

**“To err is human,
to cover up is
unforgivable,**

**to fail to learn is
inexcusable”**

*Sir Liam Donaldson
Chief Medical Officer
Storbritannia 1998-2010*